

POSTANOWIENIE

4 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska (sprawozdawca)

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 4 lipca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Krakowie działającego na rzecz małoletniego P. P.
przeciwko A. D. i M. P.
o alimenty,
na skutek przedstawienia przez Sąd Okręgowy w Krakowie
postanowieniem z 6 listopada 2023 r., XI 1 Cz 138/23,
zagadnienia prawnego:

„Czy w sprawie o roszczenia alimentacyjne, w której powodem jest dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej (art. 112 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej) pełnomocnikiem powoda może być przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego (art. 87 § 3 kpc)?”,
a w razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na to pytanie: „Czy przedstawiciela właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego w miastach na prawach powiatu wyznacza prezydent miasta czy rada miasta czy też dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej?”,
a w razie udzielenia odpowiedzi na to pytanie, że jest to dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej: „Czy dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej wyznacza przedstawiciela poprzez udzielenie pełnomocnictwa, czy też wyznaczenie to winno nastąpić odrębnie od udzielenia pełnomocnictwa?”.

**przedstawia zagadnienie prawne powiększonemu składowi
Sądu Najwyższego do rozstrzygnięcia.**

Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Ewa Stefańska

Dariusz Pawłyszcz

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z 6 listopada 2023 roku w sprawie XI 1 Cz 138/23 przedstawił do rozstrzygnięcia następujące zagadnienie prawne:

1. „Czy w sprawie o roszczenia alimentacyjne, w której powodem jest dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej (art. 112 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej), pełnomocnikiem powoda może być przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego (art. 87 § 3 k.p.c.)?”,

a w razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na to pytanie:

2. „Czy przedstawiciela właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego w miastach na prawach powiatu wyznacza prezydent miasta czy rada miasta czy też dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej?”,

a w razie udzielenia odpowiedzi na to pytanie, że jest to dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej:

3. „Czy dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej wyznacza przedstawiciela poprzez udzielenie pełnomocnictwa, czy też wyznaczenie to winno nastąpić odrębnie od udzielenia pełnomocnictwa?”.

Zagadnienie prawne zostało sformułowane w następującym stanie faktycznym:

Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie złożył powództwo o alimenty na rzecz małoletniego przeciwko obojgu rodziców. Pozew został podpisany przez pracownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie, legitymującego się pełnomocnictwem do reprezentowania powoda przed sądem udzielonym przez powoda.

W związku z tak udzielonym pełnomocnictwem pojawiła się wątpliwość Sądu Okręgowego, czy pracownik miejskiego ośrodka pomocy społecznej może być uważany za „przedstawiciela organu jednostki samorządu terytorialnego

właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej”, do którego odnosi się art. 87 § 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na podstawie art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (u.p.s.) kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie może wytaczać na rzecz obywateli powództwa o roszczenia alimentacyjne. W przypadku miasta na prawach powiatu prawo to przysługuje dyrektorowi miejskiego ośrodka pomocy społecznej (art. 112 ust. 2 u.p.s.).

Zgodnie z treścią art. 87 § 3 k.p.c., w sprawach o ustalenie i zaprzeczenie pochodzenia dziecka i o roszczenia alimentacyjne pełnomocnikiem może być również przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowej, mającej na celu udzielanie pomocy rodzinie.

Z treści cytowanego przepisu wydaje się jasno wynikać, że sprawie o roszczenia alimentacyjne, w której powodem jest dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej, pełnomocnikiem powoda może być ustanowiony przez niego przedstawiciel (art. 87 § 3 k.p.c.).

Jednakże podczas analizy zagadnienia prawnego pojawił się też pogląd, że wątpliwe jest, czy w ogóle wskazany przepis ma zastosowanie w sprawie, skoro stanowi tylko, kto może być pełnomocnikiem. W sprawach określonych w art. 87 § 3 k.p.c. pełnomocnikiem strony może być także przedstawiciel (czyli pełnomocnik lub organ) miejskiego ośrodka pomocy społecznej, jeżeli przystąpił on do sprawy na podstawie odrębnych przepisów. Pogląd ten zakłada, że strona, na której rzecz działa dyrektor miejskiego ośrodka pomocy społecznej, nie musi ustanawiać odrębnego pełnomocnika, tylko może upoważnić osobę już działającą za niego. Innymi słowy, pełnomocnik miejskiego ośrodka pomocy społecznej może być jednocześnie pełnomocnikiem innej strony. Pogląd ten zakłada ponadto, że przepis art. 87 § 3 k.p.c. w ogóle nie stanowi o sposobie reprezentowania dyrektora miejskiego ośrodka pomocy społecznej, gdyż o tym stanowi art. 87 § 1 i 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zwrócił też uwagę na brak wypowiedzi na ten temat w literaturze postępowania cywilnego. J. Gudowski (w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze. Artykuły 1-124, wyd. VI, 2023, pod red. T. Erecińskiego, dostępny on-line w systemie LEX) zauważa, że w sprawach o ustalenie i zaprzeczenie pochodzenia dziecka i o roszczenia alimentacyjne pełnomocnikiem – zarówno powoda, jak i pozwanego – jeśli żądanie zmierza do zmniejszenia lub odjęcia obowiązku alimentacyjnego, może być przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego (por. art. 3 pkt 6 lit. a ustawy z 17.05.1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw, Dz.U. Nr 34, poz. 198 ze zm.) oraz organizacji pozarządowej mającej na celu udzielanie pomocy rodzinie.

Jednakże opisana przez cytowanego autora sytuacja nie dotyczy pozwu, wnoszonego przez dyrektora miejskiego ośrodka pomocy społecznej o zasądzenie alimentów od rodziców małoletniego; skupiono się tylko na pozwie o zmniejszenie lub odjęcie obowiązku alimentacyjnego.

W postanowieniu z 25 lutego 1999 r., I CZ 9/99, OSNC 1999, nr 9, poz. 155 Sąd Najwyższy przyjął, że w sprawie o ustalenie ojcostwa i o roszczenia alimentacyjne przedstawiciel właściwego organu samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowej może być tylko pełnomocnikiem powoda, nie pozwanego. To stanowisko zostało przez J. Gudowskiego (w powołanym wyżej komentarzu) uznane za dyskusyjne, gdyż „jest wynikiem zbyt jednostronnego pojmowania „pomocy rodzinie”, pozostaje też w kolizji z § 3, w którym ustawodawca nie uczynił dokonanego przez Sąd Najwyższy rozróżnienia (por. też postanowienie SN z 28.01.1966 r., III CR 356/65, OSNCP 1966/10, poz. 176, z aprobującą glosą J. Jodłowskiego, OSPiKA 1968/7–8, poz. 155, oraz z omówieniem W. Siedleckiego, Przegląd orzecznictwa, PiP 1969/8–9, s. 402, i E. Wengerka, Przegląd orzecznictwa, NP 1967/5, s. 641)”.

Podsumowując, wyrażone wcześniej w literaturze i orzecznictwie na tle art. 87 § 3 k.p.c. stanowiska dotyczą zupełnie odmiennych stanów faktycznych

i prawnych, niż będący przedmiotem zagadnienia prawnego w sprawie niniejszej, dotyczą bowiem spraw o zmniejszenie lub odjęcie obowiązku alimentacyjnego.

Kodeks postępowania cywilnego przyznaje przymiot strony postępowania także innym organom, np. prezesom tzw. urzędów regulacyjnych. Jednak w ich przypadku przepisy k.p.c. stanowią, że ich pełnomocnikiem może być pracownik podległy im urzędowi (art. 479²⁹ §3, 479⁵¹, 479⁶², 479⁷³ i 479⁸⁴ k.p.c.). W przypadku dyrektora miejskiego ośrodka pomocy społecznej nie ma przepisu wprost stanowiącego, kto może być jego pełnomocnikiem. Art. 87 § 2 k.p.c. stosowany wprost, reguluje jedynie zastępstwo procesowe osób prawnych oraz przedsiębiorców, w tym nieposiadających osobowości prawnej. Nie reguluje zastępstwa procesowego organów państwa mających prawo do wytoczenia powództwa na rzecz innego podmiotu.

Także odpowiednie stosowanie przepisów o udziale prokuratora w postępowaniu cywilnym (art. 112 ust. 3 u.p.s. zdanie drugie) nie jest pomocne, gdyż prokurator nie może ustanowić pełnomocnika.

Z tej przyczyny uzasadniona będzie wypowiedź powiększonego składu Sądu Najwyższego, który rozstrzygnie wątpliwość, kto może być pełnomocnikiem dyrektora miejskiego ośrodka pomocy społecznej w sprawie, w której wytoczył powództwo o roszczenia alimentacyjne (art. 87 § 3 k.p.c.).

Agnieszka Góra-Błaszczkowska Ewa Stefańska Dariusz Pawłyszczce
[SOP]
[ał]]